
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

*Артамонова О.Б.
Київський національний економічний університет*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контроль означає виявлення та оцінювання знань студентів, тобто визначення об'єму, рівня і якості засвоєного навчального матеріалу, виявлення успіхів у навчанні, прогалин у знаннях, навичках і уміннях в окремих студентів або у всієї групи з метою внесення необхідних змін в процес навчання, для удосконалення його змісту, методів, засобів і форм організації.

Під поняттям “контроль” розуміють виявлення, вимір та оцінку результатів навчально – пізнавальної діяльності тих, хто навчається [3, 4, 5].

Складовою частиною контролю знань є перевірка, задача якої – виявити знання, уміння та навички студентів і порівняння їх з вимогами, визначеними програмами. Контроль здійснюється виключно з метою оцінювання знань, умінь та навичок студентів. Заключним етапом контролю в цьому випадку – виставлення педагогом певної оцінки.

Виконуючи функцію керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів, контроль не завжди супроводжується виставленням оцінок. Він може виступати як спосіб підготовки до сприйняття нового матеріалу, виявлення готовності студентів до засвоєння знань, умінь та навичок. В процесі контролю формуються та удосконалюються як загальні, так і спеціальні практичні навички, уміння, тобто контроль має важливе навчальне і розвиваюче значення.

Контроль виконує також велику виховну роль в процесі навчання. Він сприяє підвищенню відповідальності за виконану роботу, привчає до систематичної праці і відповідальності у виконанні навчальних завдань, формує у студентів позитивні моральні якості.

На різних етапах навчального процесу застосовуються різні види контролю знань, умінь, та навичок студентів:

- міжсесійний, до якого входять попередній, поточний, тематичний контроль;

- підсумковий контроль [1, С.353].

Попередній контроль знань проводиться переважно з діагностичною метою перед вивченням нової теми, нового предмету тощо. Мета такого контролю – ознайомитись з рівнем підготовки студентів до предмету, перед вивченням нового розділу для визначення питань, що потребують повторення, ступеня готовності студентів до сприйняття нової інформації за новою навчальною програмою, яку належить вивчити, у порядку підготовки студентів до практичних чи лабораторних робіт, до роботи над першоджерелами тощо. Під час такої перевірки визначається рівень оволодіння студентами основними категоріями предмету, визначається об'єм і рівень знань. На основі одержаних результатів педагог планує, за необхідністю, пояснення матеріалу, враховує ці результати в подальшій організації навчально-пізнавальної діяльності.

Попередня перевірка може проводитись у формах письмових контрольних робіт, фронтальних опитувань перед початком практичних чи лабораторних робіт, усної перевірки окремих груп студентів тощо.

Перевірка досягнень в поєднанні із оцінкою – це невід'ємна частина процесу навчання. Вона виступає на всіх стадіях цього процесу, в основному після вивчення якого-небудь розділу навчальної дисципліни або після закінчення якого-небудь циклу навчання. Перевірочні роботи та супроводжуюча їх оцінка знань й умінь фіксують лише кінцеві результати праці студентів, до того ж над тим матеріалом, який відпрацювався на минулих заняттях чи самостійно. Сам хід роботи на заняттях, від якого, власне, і будуть залежати успіхи студента, залишається поза контролем. Задача викладача полягає у тому, щоб навчити правильно працювати студентів, що особливо важливо для стимулювання їхньої подальшої самостійної роботи.

Поточний контроль охоплює весь процес навчання і виховання і передбачає постійне удосконалення роботи педагогів та студентів. Поточний контроль здійснюється в щоденній навчальній роботі і виявляється в систематичних спостереженнях педагога за навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Головне його призначення – оперативне одержання об'єктивних даних про рівень знань студентів і якості навчально-виховної роботи. Одержана інформація допомагає застосовувати раціональні методи і прийоми навчальної роботи, правильно дозувати матеріал, знаходити оптимальні форми навчальної роботи тощо. Поточний контроль розв'язує задачі керівництва навчальним процесом [1, С. 479].

Тематична перевірка знань студентів проводиться після вивчення логічно закінченої частини навчального матеріалу – теми, декількох тем розділу чи повного курсу. Основне завдання тематичної перевірки – дати можливість студентам сприйняти й осмислити тему в цілому, в її взаємозв'язках. Тематичний і поточний контроль взаємопов'язані [1, С.481].

Як стверджує вчений-педагог А.М.Алексюк семінарські заняття виступають зовнішньою формою поточної організації тематичної перевірки. [1, С.481]. Цьому сприяє передусім те, що семінарські заняття присвячуються найважливішим темам дисциплін що вивчається.

Підсумковий контроль передбачає перевірку знань, умінь та навичок студентів за більш довгий період навчання: за семестр або за рік після його закінчення. Такий контроль називають заключним. Мета його – установити систему і структуру знань студентів. Підсумковий контроль враховує результати поточного, тематичного видів контролю. Особлива форма такого контролю – заліки і екзамени, курсові та дипломні роботи, виробнича та педагогічна практика. Підсумковий контроль заключає процес навчання і охоплює частину (розділ) навчальної дисципліни, який вже вивчили [5, С. 65].

Звичайною формою контролю над діяльністю студентів є різні перевірочні заходи: опитування, перевірка самостійних завдань, контрольні роботи, тестова перевірка знань тощо. Невипадково і оцінка успішності базується у більшій мірі на матеріалі перевірочних робіт. Вони, звичайно, дуже важливі, але зводити весь контроль тільки до перевірочних робіт було б цілком неправильно.

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, методи контролю – це способи одержання зворотного зв'язку про зміст, характер і досягнення навчально-пізнавальної діяльності студентів, про ефективність роботи педагога. Вони признані визначати результативність викладання і учіння на всіх етапах навчального процесу.

До основних методів контролю знань, навичок і вмінь відносяться: усний контроль, перевірка на основі письмових, графічних і практичних робіт, програмований контроль, тестова перевірка тощо.

Усний контроль – це самий поширений і один із найбільш ефективних методів контролю знань студентів. Застосовується під час вивчення майже всіх дисциплін на всіх етапах навчання. Зміст його полягає у виявленні рівня знань студента під час бесіди з метою перевірки вивченого навчального матеріалу (індивідуальна, групова чи фронтальна форма опитування).

Письмовий контроль заключається у виявленні знань умінь студентів за допомогою самостійних письмових робіт. Письмові роботи можуть бути

короткочасними (10-15 хвилин) і розрахованими на урок чи заняття.. Види і характер письмових робіт, їх різноманітність залежать від змісту і специфіки навчального предмета.

Для письмових робіт важливо, щоб система завдань передбачала не тільки вияв знань фактичного матеріалу з даної теми чи розділу, а і розуміння сутності предметів чи явищ, які вивчаються, їх закономірності, уміння студентів думати самостійно, робити висновки, творчо застосовувати знання і навички.

До письмових робіт відносяться: контрольні роботи, реферати, твори, курсові та дипломні роботи.

Під оцінкою навчально-пізнавальної діяльності педагогі-дослідники А.М.Алексюк, Галузинський В.М., Євтух Н.Б., Онищук В.О., Оконь В та інші, вбачають визначення ступеню засвоєння студентами знань, умінь та навичок відповідно вимогам до програм.

Оцінка повинна визначати об'єм, рівень і якість оволодіння студентами знань, умінь та навичок. Об'єм знань із певного предмета – це перелік основних понять, законів, теорій, які лежать в основі даної науки.

Окрім об'єму знань основним показником оволодіння студентами знань є також рівень їх засвоєння. Вчені педагоги розрізняють такі рівні засвоєння знань: репродуктивний, реконструктивний, творчий.

В педагогічній літературі детально аналізуються такі параметри знань: міцність, повнота, глибина, оперативність, гнучкість, систематичність і системність тощо [4, С.65].

Міцність знань – це збереження в пам'яті вивченого матеріалу, який за даними психологів, характеризується повнотою і тривалістю, легкістю і безпомилковістю відтворення. Повнота визначається кількістю всіх елементів знань про вивчений матеріал за навчальними планами. Глибина характеризується числом усвідомлених студентами вагомих зв'язків і відносин в знаннях. Оперативність передбачає вміння використовувати знання в стандартних однотипних ситуаціях.

Гнучкість знань – це уміння знаходити варіативні способи їх застосування в умовах, що змінилися.

Систематичність і системність характеризують різні аспекти знань студентів: систематичність – це засвоєння навчального матеріалу в його логічній послідовності, системність – усвідомлення певного об'єкта пізнання в цілому із усіма його елементами і взаємозв'язками між ними. Перераховані параметри знань існують не індивідуально, між ними завжди є відповідний зв'язок.

Під час оцінювання знань педагогу необхідно визначити об'єм, параметри та рівень засвоєння знань.

Перевірка і оцінка знань учнів повинні проводитись відповідно до дидактичних принципів навчання (усвідомленості, систематичності, послідовності, доступності, індивідуального і диференціального підходу тощо).

Вчені-педагоги А.М.Алексюк, Онищук В.О., Н.Є.Мойсеюк та інші відмічають, що принципами організації контролю за навчальною діяльністю учнів (також і студентів) є:

1. Об'єктивність – це одна із основних вимог контролю і оцінки. Об'єктивний контроль передбачає створення умов, в яких максимально точно виявлялись дійсні знання учнів. Об'єктивність оцінки – це її відповідність дійсним знанням студентів. Об'єктивність забезпечується науково обґрунтованим змістом діагностичних процедур; рівним, дружнім ставленням педагога до студентів; точним, адекватно установленим критерієм оцінювання знань, умінь. Об'єктивність діагностування означає, що виставлені оцінки збігаються незалежно від методів і засобів контролювання та педагогів, які здійснюють діагностування.

З метою попередження необ'єктивної оцінки потрібно її аргументувати, тобто коротко охарактеризувати відповідь студента. Така характеристика обумовлена функціями контролю.

2. Дуже важливо, щоб оцінка знань студентів з певного предмету була не епізодичною, а систематичною і регулярною. Систематичність контролю є важливим психологічним фактором, який організовує і дисциплінує студентів, створює трудову атмосферу, формує необхідність в навчанні, цілеспрямованість в досягненні мети. Регулярний контроль сприяє виробленню навичок самоконтролю, вміння аналізувати свою роботу, критично оцінювати її результати.

3. Гласність, що полягає в проведенні відкритих випробувань усіх студентів за тим самим критерієм. Рейтинг кожного студента, що встановлюється в процесі контролю, відомий усім, оцінки оголошуються і мотивуються. Результати контролю обговорюються на предметних комісіях чи кафедрах. На основі цього складаються перспективні плани удосконалення викладання предмета [6, С.350].

Правильний підхід до оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів слугує гуманізації освіти, орієнтації процесу навчання на розвиток особистості студента, реалізації особистісно орієнтованого навчання, підвищенню якості й об'єктивності оцінювання.

Література

1. Алексюк . А.М. Педагогіка вищої освіти України. – К.: Либідь, 1998. – 555 с.
2. Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ ст.”. – К., Райдуга. – 1994. – 61 с.
3. Закон України “Про освіту”. – К., 1996. – 36с.
4. Галузинський В.М., Євтух Н.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навч. Посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
5. Дидактика современной школы / Под ред. В.А.Онищука. – К.: Рад. Школа, 1987. – 350 с.
6. Оконь В. Введение в общую дидактику. – М.: Высшая школа, 1990. – 379 с.
7. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. – К., 2001. – С.607.
8. Харламов И.Ф. Педагогика: Учебное пособие. – М.: Юрист, 1997. – 512 с.

*Базиль Л.О.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У 1930-Х РР.

Методика викладання української літератури упродовж усього процесу становлення і розвитку постійно спиралася на досвід педагогів минулого, черпаючи з історичної спадщини як позитивні надбання, так і недоліки. Саме тому проблема історії становлення шкільної літературної освіти є актуальною, потребує детального дослідження та переосмислення.

Питаннями історії методики викладання літератури займалися у свій час Я. Роткович, О. Красноусов, А. Скафтимов, В. Чертов, О. Мазуркевич та інші вчені. Частково проблема становлення шкільної літературної освіти в Україні знайшла відображення у працях Є. Пасічника, О. Бандури, В. Стеценка та ін.

Ми ж зупинимось на особливостях літературної освіти школярів в Україні у 1932-1938 рр., що отримали назву періоду уніфікації української літературної освіти з загальносоюзною.

Початок цього етапу ознаменовувався постановами радянського уряду про школу 30-х рр., припиненням українізації, скороченням кількості національних шкіл, масовими репресіями проти діячів культури, освіти, науки.